

Львівський національний університет імені Івана Франка
Юридичний факультет
Кафедра історії держави, права та політико-правових учень

**ВИДАТНІ ВИПУСКНИКИ
ЮРИДИЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ
ЛЬВІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
ТА ЇХНЯ РОЛЬ В ІСТОРІЇ
УКРАЇНСЬКОГО ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ**

**Збірник матеріалів
Міжнародної наукової конференції**

24 березня 2023 р.
м. Львів

Випуск 3

Львів – 2023

Рекомендовано до друку кафедрою історії, держави та політико-правових учень юридичного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка.

Протокол № 9 від 31 березня 2023 р.

Матеріали друкуються в авторській редакції. Відповідальність за зміст публікацій, точність наведених фактів, інших відомостей покладено на авторів. Наведені авторами думки і висновки можуть не збігатися з точкою зору редакційної колегії.

Редколегія випуску:

- Бойко Ігор Йосипович**, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри історії держави, права та політико-правових учень юридичного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка;
- Кобилецький Микола Мар'янович**, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри адміністративного та фінансового права юридичного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка;
- Тищик Борис Йосипович**, кандидат юридичних наук, професор, професор кафедри історії держави, права та політико-правових учень юридичного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка, заслужений юрист України;
- Кольбенко Андрій Володимирович**, кандидат юридичних наук, доцент кафедри історії держави, права та політико-правових учень юридичного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка
- Шевчук Ліліана Едуардівна**, кандидат юридичних наук, доцент кафедри історії держави, права та політико-правових учень юридичного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка.
- Моряк-Протопопова Христина Миколаївна**, кандидат юридичних наук, доцент кафедри історії держави, права та політико-правових учень юридичного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка.

В 42

Видатні випускники юридичного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка та їхня роль в історії українського державотворення : збірник матеріалів Міжнародної наукової конференції (м. Львів, 24 березня 2023 р.) / І. Й. Бойко (голова редколегії), Ю. В. Олійник (відп. секр.). – Львів, 2023. – Вип. 3. – 252 с.

У збірнику представлено стислий виклад наукових статей, які доповідалися на Міжнародній науковій конференції «Видатні випускники юридичного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка та їхня роль в історії українського державотворення».

Для науковців, аспірантів, студентів, усіх тих, хто цікавиться історією держави і права України.

УДК 378.4.063.016:34](477.83-25)

- © Кафедра історії держави, права та політико-правових учень Львівського національного університету імені Івана Франка, 2023
- © Юридичний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка, 2023
- © Львівський національний університет імені Івана Франка, 2023

Зміст

ВСТУПНЕ СЛОВО ПРО ВИДАТНИХ ВИПУСКНИКІВ ЮРИДИЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ ЛЬВІВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ ТА ЇХНЮ РОЛЬ В ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОГО ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ	5
НАУКОВІ СТАТТІ.....	14
<i>Качмар В.</i> ЛЬВІВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ У ВИРІ СТОЛПІТЬ (ІСТОРІЯ, НАУКА, ПОСТАТІ).....	14
<i>Тищик Б.</i> ОЛЕКСАНДР НАДРАГА – ВІДОМИЙ ВИПУСКНИК І ВИКЛАДАЧ ЮРИДИЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ ЛЬВІВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ	19
<i>Бойко І.</i> ДМИТРО ВІТОВСЬКИЙ – ВИДАТНИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ТА ГРОМАДСЬКИЙ ДІЯЧ, ДЕРЖАВНИЙ СЕКРЕТАР ВІЙСЬКОВИХ СПРАВ ЗАХІДНО-УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ	28
<i>Кобилецький М.</i> ЮЛІАН ЗАЯЦЬ – ВИДАТНИЙ ПРАВНИК, УКРАЇНСЬКИЙ КУЛЬТУРНИЙ ДІЯЧ	35
<i>Яворська О.</i> СВІТЛІЙ ПАМ’ЯТИ ВЧИТЕЛІВ – КОРИФЕЇВ УКРАЇНСЬКОЇ ЦИВІЛІСТИКИ ВОЛОДИМИРА ВАСИЛЬОВИЧА ЛУЦЯ ТА АЛОЇЗИ МИКОЛАЇВНИ САВИЦЬКОЇ	38
<i>Токарчук О., Головка Д.</i> ВИДАТНИЙ НАУКОВЕЦЬ І АДВОКАТ ВОЛОДИМИР СТАРОСОЛЬСЬКИЙ	42
<i>Хома І.</i> ЄВГЕН КОНОВАЛЕЦЬ І ФАКУЛЬТЕТ ПРАВА ТА ПОЛІТИЧНИХ ЗНАНЬ ЛЬВІВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ В 1909–1914 РР.	47
<i>Земан І.</i> ОЛЕКСАНДР МАРІТЧАК – АДВОКАТ, ГРОМАДСЬКИЙ ДІЯЧ, ПРОФЕСОР МІЖНАРОДНОГО ПРАВА	52
<i>Парацій В.</i> ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКА НАРОДНА РЕСПУБЛІКА: НОРМАТИВНІ ТРАДИЦІЇ НАЦІОНАЛЬНО-ПОЛІТИЧНОГО ТА УПРАВЛІНСЬКОГО ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ	57
<i>Єфремова Н.</i> ВОЛОДИМИР ГАВРИЛОВИЧ СОКУРЕНКО ТА ЙОГО НАУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ.....	62
<i>Кравець Д.</i> ПОЛІТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ МИХАЙЛА ДЕМКОВИЧА- ДОБРЯНСЬКОГО НА ЕМІГРАЦІЇ (1940-і – 1980-і роки)	72
<i>Шевчук Л.</i> НОТАРІУСИ - ВИПУСКНИКИ ЮРИДИЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ ЛЬВІВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ – УЧАСНИКИ НАЦІОНАЛЬНО- ВИЗВОЛЬНИХ ЗМАГАНЬ КІНЦЯ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТОЛПІТЬ	81
<i>Липитчук О.</i> АДАМ КОЦКО – БОРЕЦЬ ЗА ВІДКРИТТЯ УКРАЇНСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ У ЛЬВОВІ	87

<i>Едер П.</i> ІДЕОЛОГІЯ УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛІЗМУ У КОНЦЕПЦІЇ ЛЕВА РЕБЕТА.....	92
<i>Кольбенко А.</i> МАКУХ ІВАН – ВИДАТНИЙ ДІЯЧ ЗАХІДНО-УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ.....	98
<i>Федуцзяк-Паславська Г.</i> ВОЛОДИМИР СТАРОСОЛЬСЬКИЙ ПРО УКРАЇНСЬКУ ДЕРЖАВУ	102
<i>Лубчук О.</i> ГРОМАДСЬКО-ПОЛІТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ КИРИЛА ТРИЛЬОВСЬКОГО ТА ЙІ ВПЛИВ НА ПРОЦЕС УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ВІДРОДЖЕННЯ КІНЦЯ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТ.....	107
<i>Олійник Ю.</i> СТЕПАН ШУХЕВИЧ – ВИДАТНИЙ УКРАЇНСЬКИЙ АДВОКАТ, ВІЙСЬКОВИЙ ТА ГРОМАДСЬКИЙ ДІЯЧ	115
<i>Гутів Б.</i> СТЕПАН ФЕДАК – ВАГОМА ПОСТАТЬ В УКРАЇНСЬКОМУ ПОЛІТИЧНОМУ ТА ГРОМАДСЬКОМУ ЖИТТІ.....	123
<i>Ригіна О.</i> ЄВГЕН ОЛЕСНИЦЬКИЙ: ОКРЕМІ СТОРІНКИ СУСПІЛЬНО- ПОЛІТИЧНОГО ЖИТТЯ ВИДАТНОГО ВИПУСКНИКА ЛЬВІВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ.....	127
<i>Заяць О.</i> ПРОФЕСОР ВОЛОДИМИР КУЛЬЧИЦЬКИЙ – ВІДОМИЙ ДОСЛІДНИК ПРАВОВОГО СТАНОВИЩА ГАЛИЧИНИ У СКЛАДІ АВСТРІЇ ТА АВСТРО-УГОРЩИНИ	131
<i>Ковальчук І.</i> НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА ТА ГРОМАДСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ОСВАЛЬДА БАЛЬЦЕРА – ПРОФЕСОРА ЮРИДИЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ ЛЬВІВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ	141
<i>Вишневецький Б.</i> ЮРІЙ ПАНЕЙКО – ВИДАТНИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ВЧЕНИЙ У ГАЛУЗІ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА.....	149
Трибуна молодого вченого.....	154
<i>Борис І.</i> ПШЕМИСЛАВ ДОМБКОВСЬКИЙ – ВИДАТНИЙ ІСТОРИК ПРАВА, ПЕРШИЙ ДЕКАН ЮРИДИЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ ЛЬВІВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ ПІСЛЯВОЄННИХ РОКІВ.....	154
<i>Гопіта А.</i> АНДРІЙ ЧАЙКОВСЬКИЙ – УКРАЇНСЬКИЙ ГРОМАДСЬКИЙ ТА ДЕРЖАВНИЙ ДІЯЧ	160
<i>Пилінець С.</i> ВОЛОДИМИР СТАРОСОЛЬСЬКИЙ – АДВОКАТ, ДОКТОР ПРАВА, ПРОФЕСОР, АВТОР «ТЕОРІЇ НАЦІЇ».....	166
<i>Остафійчук К.</i> КОСТЬ ЛЕВИЦЬКИЙ – АДВОКАТ, ДОКТОР ПРАВА, ПУБЛІЦИСТ, ПОЛІТИК.....	171
<i>Новосад В., Делевин В.</i> ЄВГЕН ПЕТРУШЕВИЧ ТА ЙОГО ДЕРЖАВОТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ.....	175
<i>Сухай І.</i> ЄВГЕН ПЕТРУШЕВИЧ – ВИДАТНИЙ ПРЕДСТАВНИК «АДВОКАТСЬКОЇ ДОБИ» НАЦІОНАЛЬНОГО ВІДРОДЖЕННЯ	182
ВИДАТНІ ВИПУСКНИКИ ЮРИДИЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ ЛЬВІВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ	190

ВСТУПНЕ СЛОВО ПРО ВИДАТНИХ ВИПУСКНИКІВ ЮРИДИЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ ЛЬВІВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ ТА ЇХНЮ РОЛЬ В ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОГО ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ

Значущість Міжнародної наукової конференції «Видатні випускники юридичного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка та їхня роль в історії українського державотворення» визначається тим фактом, що вона відбувається в умовах війни росії проти України. Вже понад рік, як російський агресор розпочав злочинне повномасштабне вторгнення в Україну. Цей напад став кульмінацією загарбницької війни, яку російська федерація розпочала дев'ять років тому з окупації Криму. Відтоді Україна та її народ героїчно відстоює своє право на державну незалежність, на власний європейський вектор розвитку та мирне майбутнє. В своїй боротьбі український народ ціною життя своїх синів і дочок платить за свободу і незалежність як власної держави, так і за безпеку світового співтовариства. Сьогодні, ми низько схиляємо голови перед подвигом наших патріотів і дякуємо кожному захиснику та захисниці, які виконують бойові завдання та щоденно, крок за кроком, наближають нашу перемогу.

У сучасних умовах війни росії проти України спостерігається підвищений інтерес вчених-правознавців до проблематики історії національного державотворення. Ґрунтовне вивчення та узагальнення багатоговікового досвіду національного державотворення має надзвичайне значення як для самоідентичності кожного українця, так і для консолідації українського народу заради перемоги України. У цьому аспекті базовим, фундаментальним вбачається необхідність мати глибокі знання про історичні етапи розвитку української державності. Вивчення історії української державності має важливе теоретичне і практичне значення, становить передумову відновлення та збереження національної пам'яті українського народу, консолідації, розвитку української нації, її історичної свідомості та культури. Історичні знання про українську державу сприяють формуванню національної свідомості, свідомого патріотизму та активної громадянської позиції, що характеризує відповідальне ставлення людей до своєї Батьківщини. Українська державність має понад тисячолітню тяглість, а її еволюція відбувалася в руслі загальної європейської історії. Історія української державності є одним із важливих атрибутів сучасної

держави, її суверенності та ідентичності. Модель держави умовно тоді цілісна, коли, крім дерева, відображено і його коріння. Нарешті, це потрібно для врахування історичних уроків, державотворчого досвіду, адже історію не даремно називають найкращою вчителькою і вихователькою у житті. Звернення до історії української державності пробуджує у нас національну гордість, формує нашу духовність та історичну пам'ять, роль якої у розбудові держави є вагомою та безцінною.

Особливе значення в цьому контексті має вивчення місця і ролі видатних випускників юридичного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка в історії українського державотворення, якій присвячена Міжнародна наукова конференція «Видатні випускники юридичного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка та їхня роль в історії українського державотворення».

Наукова конференція організована і проведена 24 березня 2023 р. з ініціативи кафедри історії держави, права та політико-правових учень юридичного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка. Важливо, що наша конференція є саме міжнародною, адже це надзвичайний поступ для нас і наших партнерів, що у такий складний час ми можемо проводити наукові конференції за підтримки наших друзів, польських вчених правників з Інституту правових наук Жешувського університету та факультету права, канонічного права і адміністрації Люблінського католицького університету імені Яна Павла II. Вона є непересічною подією у науковому середовищі українських вчених-правників та має надзвичайно важливе значення, оскільки у різні історичні періоди видатні випускники юридичного факультету Львівського університету брали активну участь в українському державотворенні, зокрема боролися за національну свободу і національну державу. Тривалий час, перебуваючи під потужним геополітичним впливом сусідніх держав й ведучи важку боротьбу за свою державну незалежність, видатні випускники юридичного факультету Львівського університету на початку XX ст. активно долучилися до унікального історичного шансу втілити у життя мрії про створення самостійної України.

Міжнародна наукова конференція є також важливим кроком до Перемоги над ворогом. Її метою є вшанування пам'яті видатних випускників юридичного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка та визначення їхньої ролі в історії українського державотворення. Життєвий і творчий шлях, професійна та державотворча діяльність видатних випускників юридичного факультету Львівського університету, їх високого рівня свідомий патріотизм, загострене почуття справедливості,

відповідальності за долю рідного народу є зразком, своєрідним еталоном для сучасного покоління українців, особливо для студентів нашого та інших юридичних факультетів вищих навчальних закладів України.

Як відомо, Львівський університет є патріархом українських університетів. Його вважають одним з найдавніших університетів не тільки України, але і всієї Східної Європи. З часу його заснування вже минуло понад три з половиною століття. Саме із заснуванням Львівського університету починається розвиток юридичної науки й освіти на українських землях.

Важливе місце в Львівському університеті належить юридичному факультету. Становлення юридичного факультету у Львівському університеті безпосередньо пов'язане з європейською університетською традицією. Розвиток науки про право і юридична освіта стали невід'ємною складовою інтелектуального та матеріального поступу Європи, становлення її політичної та правової культури. За різних історичних обставин юридичний факультет Львівського університету задовольняв потребу суспільства в підготовці спеціалістів у галузі права. Визначальними етапами в історії юридичного факультету стали події, які сформували його організаційно і духовно.

Юридичний факультет бере свій початок з 20 січня 1661 р., коли було створено Львівський університет з правом викладання всіх тогочасних університетських дисциплін та присудження вчених ступенів. У складі Львівського університету серед чотирьох («*facultatis*») факультетів (теологічного, філософського та медичного) було передбачено і юридичний факультет – «*oboh prav*» (канонічне та римське право).

У перший період існування Львівського університету (1661–1773 рр.) на юридичному факультеті «*oboh prav*» викладали такі навчальні правничі студії (курси): основи римського права, публічного права, історії державного устрою, політичної географії, «*натурального права*», цивільного права (на основі коментарів до кодексу Юстиніана), адміністративного устрою європейських країн. У рамках викладів канонічного права і так званих «*казусів*» – моральної теології, вивчали окремі аспекти кримінального права. З 1739 р. почали викладати історію права. Викладання відбувалося латинською мовою. Тогочасні вихованці Львівського університету, зокрема й правничого факультету («*oboh prav*»), реалізовували себе не лише в церковній та освітній діяльності, але й будували політичну кар'єру як сенатори і послы до сейму, займали посади суддів й урядників гродських і земських судів та міських урядів. Викладання канонічного права та інших правничих дисциплін у Львівському університеті забезпечували відомі єзуїтські вчені, зокрема – Я. Бетман – професор канонічного права (1706–1707 рр.); В. Жолтовський – професор

канонічного права (1722–1723 рр.); Т. Перкович – професор канонічного права (1719–1720); К. Грушецький – професор канонічного права (1728–1729 рр.); Ш. Кендзерський – професор канонічного права (1730–1731 рр.); К. Гутковський – професор канонічного права (1735–1736 рр.); Ю. Бертран – професор канонічного права (1763–1766 рр.); Д. Верещака – професор канонічного права (1756–1760 рр.); С. Глоговський професор канонічного права (1742–1743 рр.); М. Граб'євський – професор канонічного права (1736–1737 рр.); А. Гумовський – професор канонічного права (1757–1758 рр.) та ін. У той час випускники юридичного факультету реалізовували себе не лише в церковній та освітній діяльності, але й будували політичну кар'єру як сенатори й посли до сейму, займали посади суддів та урядників гродських і земських установ та міських урядів. Припинення існування у Галичині Ордену єзуїтів привело до припинення діяльності Львівського університету, зокрема, і його юридичного факультету.

Активно розвивався юридичний факультет Львівського університету в австрійський період (1772–1918). Після приєднання Галичини до складу Австрійської монархії у 1772 р. значну увагу було приділено організації освіти, у тім числі вищої. Виходячи з необхідності готувати для новоствореної провінції Галичини і Володимирії кадри різних спеціальностей (урядовців, суддів, вчителів медиків, священників), австрійський імператор Йосиф II 21 жовтня 1784 р. видав Акт, яким Львівський університет був відновлений у складі чотирьох факультетів (філософського, юридичного, медичного і теологічного), а також гімназії, яка слугувала базою для комплектації студентів. Важливу роль у підготовці державних службовців (суддів, прокурорів, адвокатів, нотаріусів) покладали на юридичний факультет Львівського університету. Саме з цього часу юридичний факультет у Львівському університеті функціонував як організаційний і навчально-науковий структурний підрозділ університету, де викладали певний цикл споріднених наукових дисциплін і готували фахівців у галузі права, передбачалося створення кафедр, адміністрації та ін. З того часу юридичний факультет Львівського університету діяв уже безперервно, і його вважають найдавнішим в Україні. На відміну від інших факультетів університету, він не припиняв своєї діяльності. З огляду на те, що в 1924 р. був ліквідований філософський факультет, а у 1939 р. – теологічний, юридичний факультет нині є також найдавнішим факультетом Львівського університету. У складі юридичного факультету Львівського університету в австрійський період було створено чотири кафедри, а саме: кафедру політичних учень й австрійського законодавства; кафедру природного права, права народів

та інституцій; кафедру цивільного, пандектного та кримінального права і кафедру канонічного права.

Для організації кафедральної структури на юридичному факультеті у Львівському університеті австрійський імператор Йосиф II скерував двох докторів права – Антонія Пфлегера та Яна Амброза, а також відомих австрійських правників Домініка Кьофіля та Балтазара Борзагу. Вони мали сприяти організаційному оформленню освітньої і наукової діяльності та забезпечити викладання природничого, міжнародного, римського, кримінального та канонічного права. У 1784 р. на юридичному факультеті Львівського університету навчалось всього 26 студентів, у 1790 р. – 78.

Першим деканом юридичного факультету у 1784 р. став австрійський професор Б. Борзага. Керівництво факультетом здійснювала колегія або рада професорів, до складу якої входили декан, продекани, усі професори і два вибраних представники від доцентів.

Під час створення юридичного факультету, у його структурі було передбачено такі кафедри: природного права, права народів та інституцій (згодом – кафедра природного права, права народів і кримінального права; кафедра кримінального права, філософії та енциклопедії права); цивільного, пандектного та кримінального права (згодом – кафедра римського та цивільного права; кафедра цивільного права); канонічного права (згодом – кафедра канонічного та римського права, окремі кафедри канонічного права та римського права); політичних учень і австрійського законодавства (згодом – кафедра політичних учень і статистики). Ці кафедри відображали головні напрями розвитку юридичної освіти і науки наприкінці XVIII ст.

Юридичний факультет був одним з провідних у Львівському університеті як за кількістю студентів та викладачів, так і за державними пріоритетами. У 1842 р. на юридичному факультеті навчалось 392 студенти, у 1890/91 навч. році їх було вже 683, у 1900/01 – 1284, у 1910/1911 – 2721, а в 1913/14 навч. році – аж 3493 студенти). Деканами юридичного факультету обиралися доктори права, які не були професорами, щоб таким чином звільнити їх від адміністративно-канцелярської роботи і створити їм умови для наукової роботи. Викладання і далі велося латинською і німецькою мовами, що викликало незадоволення серед студентів. На юридичному факультеті навчання тривало чотири роки. Навчальний рік поділявся на два семестри: зимовий (з 1 жовтня до 20 чисел березня) та літній (кінець квітня – кінець липня). Студенти мали право вибору навчальних дисциплін.

Важливою подією в житті Львівського університету в австрійський період було створення у 1862 р. на юридичному факультеті двох кафедр з

правом викладання вже українською мовою: цивільного права і процесу та кримінального права і процесу. Тож, уперше в новітній історії українська мова стає мовою юридичної освіти. За період від 1862–1918 рр. на юридичному факультеті Львівського університету українською мовою викладали лише сім осіб – О. Огоновський, В. Сроковський, І. Добрянський (Добжанський), Е. Лопушанський, П. Стебельський, С. Дністрянский, В. Вергановський. Але поступово формується школа українського правознавства, видатні представники якої – українці П. Стебельський, О. Огоновський, С. Дністрянский, стали науковими авторитетами у царині правознавства з європейським ім'ям. Професор Олександр Огоновський увійшов в історію не лише як перший завідувач кафедри цивільного права з українською мовою викладання юридичного факультету Львівського університету, а й як автор першого україномовного підручника з цивільного права, один із засновників Товариства ім. Шевченка. За його участі українські студенти-правники створили «Кружок правничий» – першу українську професійну організацію правників. Саме під керівництвом та за ініціативою професора О. Огоновського, розпочато роботу над українською правничою термінологією, результатом якої став виданий у 1893 р. німецько-український словник. За активної підтримки О. Огоновського К. Левицький, Є. Олесницький та А. Горбачевський у 1899 р. започаткували перший український правничий журнал – «Часопись правнича», який видавався у Львові упродовж 1889–1900 рр. (виходив спочатку – щомісяця, від 1891 р. – щокварталу, а з 1896 – щороку) за ред. К. Левицького, А. Горбачевського та Є. Олесницького; опубліковано 35 номерів. Наступником професора О. Огоновського на посаді завідувача кафедри цивільного права з українською мовою викладання юридичного факультету Львівського університету, професор Станіслав Дністрянский як депутат австрійського парламенту був призначений Головою парламентської комісії по внесенню змін до австрійського Цивільного Кодексу. Перу С. Дністрянского належать монографічні дослідження, підручники, численні статті з проблем не лише цивільного права. У австрійський період юридичний факультет Львівського університету закінчила значна кількість українців, які взяли активну участь в національному відродженні на західноукраїнських землях у другій половині XIX ст.

Особливо важливу роль відіграли випускники юридичного факультету Львівського університету у творенні та розбудові ЗахідноУкраїнської Народної Республіки, яка була проголошена 1 листопада 1918 р. у Львові. Це була знакова подія у тисячолітній історії національного державотворення,

яка свідчила про реалізацію українським народом західних земель України свого права на політичне самовизначення і відповідала тогочасним європейським й світовим стандартам та традиціям, які визнавали право народу на самовизначення. В епіцентрі Листопадового чину перебувало головне місто Галичини – Львів і, зокрема, юридичний факультет Львівського університету. І не лише тому, що Львівський університет знаходився поблизу урядових установ ЗУНР, а й тому, що значна частина його викладачів, випускників, студентів стали активними учасниками Листопадового чину, керівниками інститутів державної влади ЗУНР, створених у процесі її розбудови. Ми пишаємося випускником юридичного факультету Львівського університету Євгеном Петрушевичем, зусиллями якого у 1918 р. понад сто років було проголошено ЗУНР, і він став її президентом, інший випускник юридичного факультету Кость Левицький став главою уряду – Прем'єр-Міністром ЗУНР. Лише серед членів Української Національної Ради та Державного Секретаріату ЗУНР значна частина – це колишні випускники юридичного факультету Львівського університету, вже не говорячи про президента ЗУНР Євгена Петрушевича та першого прем'єр-міністра ЗУНР Костя Левицького. Серед інших славних випускників юридичного факультету Львівського університету, які брали активну участь у діяльності ЗУНР, варто згадати Степана Барана – міністра земельних справ в першому уряді ЗУНР, Лонгіна Цегельського – міністра внутрішніх справ та міністра закордонних справ урядів ЗУНР, Степана Федака – міністра продовольства уряду ЗУНР, Івана Макуха – міністра відбудови та міністра внутрішніх справ ЗУНР, Сидора Голубовича – міністра судівництва та другого прем'єр-міністра ЗУНР, Володимира Бачинського – члена Української Національної Ради, Володимира Старосольського – члена Українського генерального військового комітету, який підготував Листопадове повстання 1918 р. та інших. Багато з них після поразки ЗУНР змушені були емігрувати за кордон, а ще більше – потрапило у жорна сталінських репресій.

Юридичний факультет Львівського університету прославили відомі адвокатами XIX ст., які мали можливість вільно висловлювати свої думки, підвищувати рівень національної свідомості серед населення, наполегливо захищали права рідного народу в умовах чужоземного панування. Це була так звана адвокатська доба в розвитку галицького українства, коли кожен з адвокатів на своєму місці закладав свою цеглину в відродження України. Це проявлялося у служінні насамперед своєму народу через належне виконання професійних обов'язків. Адвокати намагалися творити нову правову і національно-політичну реальність, роз'яснювали зміст

австрійського законодавства, які відкривали легальні можливості для розвитку національного руху. Можна стверджувати про значний вплив адвокатів на розвиток політично-правової культури. Адвокати були серед засновників політичних партій, депутатами Галицького крайового сейму та австрійського парламенту. Вони використовували фахові знання і досвід для організації українського представництва в цих інституціях [1, с. 72]. Найбільш відомими адвокатами другої половини XIX – початку XX ст., які навчалися на юридичному факультеті Львівського університету, є К. Левицький, Є. Петрушевич, С. Федак, С. Голубович, Є. Олесницький, І. Макух, К. Трильовський, Л. Ганкевич, М. Лагодинський, О. Коссак, Р. Домбачевський, А. Чайковський, О. Надрага, М. Глушкевич, О. Маріт-чак, В. Старосольський, С. Шухевич та ін.

Випускники юридичного факультету Львівського університету були активними учасниками творення Українських Січових Стрільців, Української Галицької Армії, Української військової організації, Українського національно-демократичного об'єднання та інших політичних партій, Організації Українських Націоналістів, Української Повстанської Армії тощо.

За свою історію юридичний факультет Львівського університету виховав цілу плеяду видатних випускників. Серед них відомі державні і політичні діячі, адвокати, прокурори, судді, нотаріуси, вчені-правники. Одним з відомих випускників юридичного факультету Львівського університету є Рафал Лемкін (24 червня 1900 – 28 серпня 1959) – автор терміну геноцид; перший із фахівців міжнародного права, який визначив злочини сталінського комуністичного режиму проти українців як геноцид. Відомими випускниками юридичного факультету Львівського університету є Ю. Бачинський, С. Базилевич, В. Вергановський, Д. Вітовський, Є. Давидяк, Є. Коновалець, О. Огоновський, Л. Ребет, Ю. Панейко та ін.

Сьогодні юридичний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка – це одна з провідних правничих шкіл в Україні, яка міцно утримує лідерські позиції в галузі юридичної освіти і науки, забезпечує функціонування та інноваційний розвиток освіти, підвищення її якості та доступності, інтеграції до європейського освітнього простору зі збереженням національних досягнень і традицій. Уже понад 360 років юридичний факультет Львівського університету готує спеціалістів у галузі права для органів державної влади, місцевого самоврядування, судових і правоохоронних органів, інших сфер юридичної практики.

У сучасних умовах юридичний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка продовжує ті славні традиції, якими від-

значався Університет впродовж декількох століть. У ньому завжди панував дух академічних прав і свобод, студентських ініціатив та натхненної праці. Головними завданнями сучасної юридичної освіти професорсько-викладацький склад юридичного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка вбачає у підготовці висококваліфікованих спеціалістів у галузі права, які наділені зрілістю розуму, незалежністю суджень і сповнені відповідальністю як перед суспільством, так і власним сумлінням. Професори і доценти юридичного факультету намагаються сформувати у випускників почуття національної гідності, патріотизму, порядності, справедливості та неупинного прагнення до нових знань. Саме це й визначає зміст і характер навчального процесу, спрямованість студентської наукової роботи. Це дає змогу виховувати фахівців, які відповідають вимогам сьогодення та в майбутньому складатимуть славу Франковому університету й Україні.

У цьому сенсі Міжнародна наукова конференція має практичне значення. Вона дає можливість спрогнозувати, в якому напрямі сьогодні повинні розвиватися національне державотворення; дозволяє відповісти на питання, якими сьогодні нерідко спекулюють: чи маємо ми, українці, власний багатовіковий державотворчий досвід, політико-правові основи, сталі правові традиції державотворення, чи існує неперервність українського державотворчого процесу.

Міжнародна наукова конференція зорієнтована на те, щоб допомогти, насамперед студентам юридичного та інших факультетів вищих навчальних закладів України зайняти міцну громадянську і державницьку позицію у розбудові демократичної та правової держави. І звернення до історичного досвіду видатних випускників юридичного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка є запорукою гідного майбутнього.

Література:

1. Ганусин О. Б. Становище українського адвоката у Галичині на зламі XIX–XX ст.: Фахові та життєві пріоритети // Адвокатура України: історія та сучасність: матеріали Всеукраїнського круглого столу. – Київ; Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2013. – С.74–78.

Ігор Бойко

Голова редакційної колегії

6. Бойко І. Й. Кульчицький Володимир Семенович. // Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. – Х.: Право, 2016. – Т. 1: Історія держави і права України / редкол.: В. Д. Гончаренко (голова) та ін.; Національна академія правових наук України; Історія держави і права ім. В. М. Корецького НАН України; Національний юридичний університет ім. Ярослава Мудрого. С. 440

7. Ювілейний збірник наукових праць на пошану професора Володимира Семеновича Кульчицького з нагоди 100-річчя від дня народження / Редколегія: І. Й. Бойко (голова), Б. Й. Тищик, М. М. Кобилецький, А. В. Кольбенко, Г. М. Федущак-Паславська, Л. Е. Шевчук; за редакцією доктора юридичних наук, професора І. Й. Бойка. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2019. С.373–389.

8. Кульчицький В. С. Державний лад і право в Галичині в другій половині XIX – на початку XX ст. – Львів, 1966. С.3-8.

9. Бойко І. Й. Галичина у державно-правовій системі Австрії та Австро-Угорщини (1772 – 1918): навчальний посібник / І. Й. Бойко. – Львів: ЛНУ ім. Івана Франка 2017. – С.10–12.

НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА ТА ГРОМАДСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ОСВАЛЬДА БАЛЬЦЕРА – ПРОФЕСОРА ЮРИДИЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ ЛЬВІВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Ковальчук І.

*доктор філософії у галузі права, старший викладач кафедри
спільно-політичних наук Вінницького національного технічного
університету*

Серед відомих вчених юридичного факультету Львівського університету другої половини XIX – початку XX ст. вирізняється Освальд Бальцер – польський історик права і державного ладу, архівіст, видавець історичних першоджерел. Актуалізує проблематику науково-педагогічної та громадської діяльності О. Бальцера його вагомий внесок у розвиток науки історії держави і права, а також тривала праця на юридичному факультеті Львівського університету, яка відзначалася як сумлінне служіння своїй професії та життєвій місії.

Майбутній відомий польський історик та дослідник історії права – Освальд Бальцер – народився 1858 р. у м. Ходорів Стрийського округу

у сім'ї австрійського урядовця [8]. Його батько за національністю був австрійцем. Його мати Антоніна походила з німецько-австрійської родини Кльоссів. Дід Матеус теж був австрійцем, а ось бабуся Юзефа – полькою. Освальд мав старшого брата Кароля Ієроніма. Деякий час сім'я мешкала в Бережанах, згодом у Львові (1852–1855), де батько працював секретарем повітового староства. Влітку 1855 р. його призначено ходорівським повітовим старостою. За сумлінне виконання обов'язків та ініціативу 1864 р. був нагороджений орденом «Золотий хрест заслуги» [1]. У дитинстві Освальд захворів на скарлатину, яка прикувала його на два роки у інвалідне крісло. Це позначилося на його здоров'ї і подальшому житті. Упродовж всього життя він кульгав на ногу. Перед смертю він зізнався, що ніколи не шкодував про це нещастя, вважаючи, що всі його подальші світоглядні інтереси походять від тих двох років примусового постільного режиму, протягом яких він прочитав багато книг. Згодом це позитивно вплинуло на його творчу діяльність, яку він розпочав з зацікавленням художньої літератури, зокрема із написання віршів [9].

У Ходорві О. Бальцер закінчив трирічну початкову школу, а четвертий рік навчання продовжив у Цісарсько-Королівській зразковій римо-католицькій школі у Львові. Згодом О. Бальцер навчався у Третій Львівській гімназії ім. Франца Йосифа (1870–1878), у якій упродовж восьми років навчання вважався найкращим учнем. Особливо подобались йому польська і латинська література та історія. У сьомому класі написав комедію «*Kłopoty Panicza*», а перед випускними іспитами – п'єсу «Конкурентки панни Євдоксії», яка настільки користувалася популярністю, що навіть була перекладена і видана чеською мовою [3]. Вихід батька на пенсію привів до зменшення прибутків сім'ї. Це змусило Освальда зайнятися в старших класах репетиторством [1].

У 1879 р. вступив на юридичний факультет Львівського університету. На студента Освальда Бальцера значний вплив справили Ксаверій Ліске – польський історик, професор, який був ректором Львівського університету впродовж 1879–1880 рр. та заснував Львівську історичну школу. Під керівництвом професора К. Ліске Освальд написав і опублікував у студентському альманасі кілька цікавих наукових розвідок [1]. В 1881 р. перевівся на юридичний факультет Ягеллонського університету, де продовжив навчання до 1882 р. У 1882–1883 навчальному році вчився на філософському факультеті Львівського університету. Формування О. Бальцера як фахового вченого відбувалось під керівництвом вже згаданого Францішка Ксаверія Ліске та Міхала Бобжинського [7]. Це підтверджують численні наукові праці

О. Бальцера, в яких чітко прослідковувалися історичні методи та конструкції К. Ліске, а також синтетичний метод, який часто використовував М. Бобжинський [5, с. 291–323; 6, с. 5]. У цей же час О. Бальцер склав у Кракові іспити для отримання ступеня доктора права. У жовтні 1883 р. в Краківському університеті йому присвоєно перший науковий ступінь. Цього ж року Освальдові надано державну стипендію для поглиблення знань з німецького права у Берлінському університеті. Тоді ж, на початку 1880-их років, Бальцер вирішив присвятити себе науковій діяльності. Він опублікував кілька самостійних наукових досліджень та рецензій.

Наприкінці 1884 р. Освальд активно працює над докторською дисертацією на тему: «Генезис Коронного трибуналу». Її блискучий захист відбувся у 1885 р. Як результат О. Бальцеру присвоєно титул габлітованого доктора права і доручено читати курс «Історія польського права» на юридичному факультеті Львівського університету [1, с. 4.]. О. Бальцер був надзвичайно працьовитою людиною. Він належав до того покоління дослідників, які прагнули розвивати європейську науку, взяли на озброєння девіз: «pro veritate et pro Patria» (За правду і за Батьківщину). О. Бальцер був наділений великими інтелектуальними здібностями, мав чудову пам'ять, всебічний інтерес до знань. Всі цінні природні властивості він підтримував безмірною працьовитістю, наполегливістю і вмілою організацією часу, праці та відпочинку [2].

У 1885 р. здобув посаду приват-доцента, у 1887 р. – звання звичайного професора, упродовж 1887–1933 рр. – завідувач кафедри історії політичного права, 1893–1894 рр., 1914–1915 рр. – декан юридичного факультету, 1895–1896 рр. – ректор Львівського університету. У 1890 р. він очолив новостворену кафедру історії польського права [10]. Проте О. Бальцер викладав в університеті не лише історію права, а й навчальний курс державно-політичного устрою Польщі. Незабаром він став вести ще й окремий курс польського судового права, а з 1894 р. – історію державного устрою Австрії. З останнього предмета розпочав підготовку підручника, який завершив у 1899 році, отримавши схвалення і високу оцінку навіть австрійських вчених [1, с. 6.].

Як авторитетного вченого і талановитого дослідника О. Бальцера призначили директором Крайового архіву гродських і земських актів (зараз – Центральний державний історичний архів України у м. Львові) [11]. Посаду О. Бальцер зайняв за результатом конкурсу, проведеного Крайовим відділом у 1891 р. Його основним конкурентом був відомий історик А. Прохаска. О. Бальцера підтримувала Академія наук у Кракові,

яка надіслала до комісії свій рекомендаційний лист [12]. Комісія визнала О. Бальцера найкращою кандидатурою на цю посаду. Тому його було призначено директором архіву. Натомість його суперника А. Прохаску призначила керівником видавництва «Акти городські та земські» [13]. Зайнявши посаду директора архіву, О. Бальцер представив Крайовому відділу проект розроблених ним важливих змін деяких архівних описів та інструкцію щодо умов праці в архіві. Він пропонував відмовитись від спроби упорядкувати документи за алфавітним критерієм, оскільки такий переоблік зайняв би чимало років. Наприкінці XVIII ст. вже було присвоєно певні індекси, тому пропонував реєструвати справи за наявними даними. Цю ідею підтримав Ф. Пекосинський, однак проти неї був М. Бобжинський. Внаслідок розбіжності в думках Академія наук не затвердила пропозицію директора. Проте ця відмова не послабила ентузіазму О. Бальцера. У перших роках свого урядування він створив підручну архівну бібліотеку, тобто зібрав праці з архівознавства, історії польського права, геральдики, генеалогії, сфрагістики, а також підручники з історії, географічні словники, лексикони. Також продовжив справу К. Ліске – систематизацію архівної документації міських і сільських громад [14].

До заслуг професора О. Бальцера варто віднести його прагнення прийняти рішення, яке би зобов'язувало судові органи Коронного краю Галичини передавати до крайового архіву судових актів у 1831, 1846, 1848. і 1863 рр. У 1905–1907 р. він знайшов збір земельних метрик Галичини за 1789 р. і 1820 р., який становив 12 томів [15]. Він виступив з ініціативою про передання цих матеріалів до Бернардинського архіву. І тільки за його авторитетної підтримки Галицьке намісництво погодилось виділити кошти для такого передання. Внаслідок цього до Львова було перенесено податкові метрики повітових управ, які становили 11092 фасцикули, містили цінний матеріал щодо господарських і суспільних відносин у Галичині [13].

Період керівництва О. Бальцера позначився ще одним важливим результатом. За його ініціативи були завершені рукописні витяги з найбільш важливих сяноцьких і галицьких земських та городських актів, а також був дописаний інвентар актів Перемишльського городського суду [12]. О. Бальцер взяв активну редакційну участь у виданні X тому «Актив городських і земських» звіривши текст за збереженими рукописами.

Завдяки зростанню заслуженого авторитету і широкій популярності професору О. Бальцеру часто пропонувати зайняти високі посади в галузях освіти, управління, судочинства. Так, 1888 р. він став членом, 1900-го – віце-головою, а 1915 р. – головою екзаменаційної суддівської комісії

судового департаменту Галицького намісництва. Його неодноразово обирали до складу сенату Львівського університету [1].

У 1888 р. О. Бальцер – член Краківської Академії знань. З 1901 р. – засновник і довічний голова Товариства підтримки польської науки; дійсний член НТШ (1926). У 1895 р. опублікував наукову працю «Генеалогія П'ястів», в якій подав чимало відомостей про династичні шлюби польських князів і королів з Рюриковичами. На високому науковому рівні здійснив публікації юридичних пам'яток вірменських колоній Західної України і книги кримінальних справ Сяноцького гродського суду за 1554–1638 – цінного джерела про опришківський рух [4].

На переконання О. Бальцера нація, яка позбавлена можливості розвитку власної культури, слабшає і гине. У зв'язку з цим він активно сприяв і організації наукових досліджень з історії польської державності, був засновником Товариства сприяння польській науці, заснованого 1901 р. у Львові, яке за часів його довічного головування (1911–1933) перетворилося (у 1920 р.) на Львівське наукове товариство [2].

У 1902 р. був представником уряду Галичини у відомій суперечці між Галичиною і Угорщиною на озеро Морське Око у Татрах. Почалося це в 1769 р., коли угорські магнати, скориставшись слабкістю польської держави, захопили Спіш. Конфлікт особливо загострився наприкінці ХІХ ст., коли в Європі почався динамічний розвиток туризму. У 1890 р. угорська влада зняла польські вказівники біля Морського Ока та Чорного Ставу й замінила їх угорською мовою, а потім перекрила шляхи з польських Татр. Дорогу на Морське Око суворо контролювали угорці. Напруга зростала з кожним місяцем. У цій ситуації в 1902 році було вирішено організувати в Граці (Австрія) міжнародний позов про національність Морського Ока. Захист польських інтересів у спірній зоні взяв на себе Освальд Бальцер [16]. За процесом з напруженою увагою спостерігали польська та угорська сторони. Бальцер показав свої юридичні здібності та витончену ерудицію. Як захисник польських прав він вражав формою і точністю своєї промови. Його аргументи, засновані на глибокому знанні історичних документів, блискуче відредаговані з точки зору логіки, вирішили суперечку на користь Польщі. Вирок викликав ентузіазм у польському суспільстві та приніс йому загальне визнання [3]. Пізніше в невимушеній промові він сам заявив, що «виконав не тільки свій обов'язок, але й потребу свого серця» [2]. Пам'ять про роль, яку він відіграв у процесі в Граці, була виражена тим, що дорога із Закопане до Морського Ока була названа його іменем.

Наприкінці 90-их років XIX ст. Бальцер ґрунтовно зацікавився державно-політичними проблемами розвитку Польщі нового часу. Серед кількох тогочасних його напрацювань можна виділити працю «Суспільно-політичні реформи Конституції Третього травня» (ідеться про першу польську Конституцію від 3 травня 1791 р.). У ній автор висловив нове бачення ряду питань, свою інтерпретацію фактів і подій [1].

У 1903 р. він опублікував меморіал «Про заснування публічних бібліотек у великих губернських містах», а в 1914 р. – статтю «Мільйони на загальнодержавні цілі». Потім, коли в 1932 році політика загрожувала суверенітету науки, він протестував проти обмеження свободи академічних шкіл. Він захищав систему Університету, таку, як вона була передана нам століттями, тому що бачив свободу академічної лекції як запоруку найповнішого розвитку науки. Тим часом Бальцер уже розгортав перед очима своїх співвітчизників план мирної праці для культури власної, майбутньої держави [2].

Авторитет О. Бальцера як юриста-практика був беззаперечним і досі є прикладом сумлінності та красномовства для адвокатів і правників. Зважаючи на рівень юридичної ерудованості вченого, керівництво міжвоєнної Польщі пропонувало йому стати головою Вищого адміністративного трибуналу і членом у Державному трибуналі (свого роду конституційному суді країни), однак через поважний вік і незадовільний стан здоров'я він відмовився [17].

Освальд Бальцер був ученим європейського масштабу, єдиним істориком права, якого було нагороджено орденом Білого Орла в міжвоєнній Польщі (цю нагороду вручали тим, хто відіграв важливу роль у процесі відновлення незалежної польської держави). У 1928 р. міська влада Львова визнала О. Бальцера почесним громадянином за внесок у розвиток науки, активну громадянську позицію, за заснування Товариства підтримки польської науки, участь у створенні Історичного товариства у Львові. У тому ж році О. Бальцера нагородили Золотим Хрестом Заслуги. Його наукова спадщина є цінною не тільки для польської, а й європейської науки, у тому числі й української [11].

У 1926 р. професор факультету права Львівського університету Пжемислав Домбковський (один із учнів і послідовників Бальцера) подав його кандидатуру до номінації на Нобелівську премію Миру. У 1903 р. Бальцер став кандидатом на здобуття державної нагороди *Dr honoris causa* Львів. Освальд Бальцер став почесним громадянином м. Львова (1928) за внесок у розвиток науки, активну громадянську позицію, заснування Товариства підтримки польської науки, участь у створенні Історичного

товариства у Львові [4]. На честь Бальцера сенат Львівського університету назвав один із лекційних залів, у вестибюлі – таблиця з його барельєфом (у радянські часи її було знято) [4]. Він був почесним членом багатьох наукових товариств і академій у всьому слов'янському регіоні (у Львові, Кракові, Познані, Варшаві, Празі, Софії), почесним доктором університетів у Празі, Познані, і Вільнюсі. Особливою даниною світової науки Освальду Бальцеру в 40-річчя його наукової діяльності та 30-річчя призначення на посаду ректора Львівського університету стала видана на його честь Пам'ятна книга. Два великі томи включали праці вчених не лише з Польщі, а й з Праги, Загреба, Софії та Приштини, з якими він підтримував інтелектуальний контакт [2]. П'ять університетів надали Бальцеру звання почесного доктора: 1903 – Львівський університет; 1909 – Карловий університет; 1921 – Варшавський університет; 1926 – Познанський університет; 1928 – Університет Стефана Баторія у Вільнюсі. Президент Львівського наукового товариства, дійсний член (з 1900).

Освальд Бальцер написав багато наукових праць, серед них: *Kancelarye i akta grodzkie w wieku XVIII*. Lwow : Władysław Jozicki, 1882. 54 p.; *Studja nad prawem polskiem*. Poznań : Księgarni J. K. Żupańskiego, 1889. 348 p.; *O następstwie tronu w Polsce*. Krakow : Akademia Umiejętności, 1897. 432 p.; *Z powodu nowego zarysu historii ustroju Polski* // *Kwartalnik Historyczny*. 1906. № 20. P. 1–58; 397–441.; *Skarbiec i Archiwum koronne w dobie przedjagiellockiej*. Lwyw : Towarzystwa dla Popierania Nauki Polskiej, 1917. 398 p.; *Krylestwo Polskie 1295–1370* : w 3 t. Lwow : Towarzystwo dla Popierania Nauki Polskiej, 1919–1920 та ін. [4].

Помер 23 січня 1858 р. у Львові, похований у родинній гробниці на Личаківському цвинтарі.

Література:

1. Тищик Б. Освальд Бальцер – видатний історик права Львівського університету (до 150-річчя від дня народження і 75-річчя – смерті). Вісник Львівського університету. Серія юридична. 2009. Випуск 48. С.3.

2. prof. OSWALD BALZER PATRON I LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCEGO w ZAKOPANEM. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.absolvencilo-zakopane.pl/balzer.htm> (Дата звернення: 20.03.2023).

3. OSWALD BALZER. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://nto.pl/moje-kresy-obronca-morskiego-oka/ar/4172439> (Дата звернення: 20.03.2023).

4. Бальцер Освальд Маріан [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://vue.gov.ua/%D0%91%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D1%86%D0%B5%>

D1%80,_%D0%9E%D1%81%D0%B2%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%B4_%D0%9C%D0%B0%D1%80%D1%96%D0%B0%D0%BD (Дата звернення: 20.03.2023).

5. Wojciechowski Z. Oswald Balzer et les problèmes de l'histoire de droit polonais / Z. Wojciechowski // *Revue historique de droit français et étranger*. – Paris, 1933. P. 291–323.

6. Wojciechowski Z. Oswald Balzer jako historyk ustroju Polski / Z. Wojciechowski. Poznań, 1926. 25 s.

7. Юрейко Павло. Освальд Бальцер: медієвістична спадщина. Наукові записки Національного університету Острозька академія. Історичні науки, 2009, 14: 221–235.

8. Бойко І. Й., Тищик Б. Й. Бальцер, Освальд Маріан // Велика українська енциклопедія. URL: <https://vue.gov.ua/Бальцер, Освальд Маріан> (Оприлюднено: 27.08.2021).

9. Освальд Бальцер [Електронний ресурс]. Режим доступу: uk.wikipedia.org/wiki/Освальд_Бальцер. (Дата звернення: 20.03.2023).

10. Юридичний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка (1661–2016) : монографія / за заг. ред. професорів В. М. Бурдіна, В. Т. Нора та І. Й. Бойка. Львів : Львів. нац. ун-т ім. І. Франка, 2016. С.130–133.

11. Бойко І. Й. Діяльність професора Освальда Бальцера на посаді директора архіву Актів гродських і земських у Львові (1887–1933) // Актуальні проблеми науки історії держави і права // матеріали пам'яті проф. А. Й. Рогожина (Харків, 5 жовтня 2913 р.) / За ред. В. Д. Гончаренка; нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого»; Нац. акад. прав. наук України. – Х. : Право, 2013. – С.17–21.

12. Polaczkówna U. Oswald Marian Balzer // *Archeion*. 1933. Т. XI. – S. 11.

13. Nowacki R. Oswald Balzer (1858–1933). – Opole, 1998. S. 193–194

14. Ptaszycki S., *Moje wspomnienie osobiste o sp. profesorze Oswaldzie Balzerze* // *Archeion*» 1933 S. 5.

15. Dąbkowski P. Oswald Balzer. *Zycie i dzieła* (1858–1933). Lwów, 1934. S. 97.

16. Бойко І. Й. Участь професора Освальда Бальцера у вирішенні міжнародного спору про «Морське Око» 1902 р. // Історико-правова реальність у глобальному і регіональному вимірах: матеріали XXVII Міжнародної історико-правової конференції 21–23 вересня 2012 р., м. Євпаторія / Ред. колегія: І. Б. Усенко (голова О. О. Малишев (відп. секр.), О. А. Гавриленко, А. Ю. Іванова, І. А. Ісаєв, В. Є. Кириченко, Н. М. Крестовська, О. М. Редькіна, Є. В. Ромінський, О. Н. Ярмиш. Київ. Частина I. «Доля», 2012. С.152–157.

17. Тищик Б. Освальд Бальцер – видатний історик права Львівського університету (до 180-річчя від дня народження і 75-річчя від дня смерті) / Борис Тищик // *Вісник Львівського університету*. Вип. 48. Львів, 2009. С. 8. (Серія юридична).

Наукове видання

**ВИДАТНІ ВИПУСКНИКИ
ЮРИДИЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ
ЛЬВІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
ТА ЇХНЯ РОЛЬ В ІСТОРІЇ
УКРАЇНСЬКОГО ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ**

**Збірник матеріалів
Міжнародної наукової конференції**

24 березня 2023 р.
м. Львів

Випуск 3

Формат 60x84/16. Ум. друк. арк. 14,65. Тираж 50 пр. Зам. .

Видавець та виготовлювач:
Львівський національний університет імені Івана Франка.
вул. Університетська, 1, м. Львів, 79000.
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції.
Серія ДК №3059 від 13.12.2007 р.

В 42

Видатні випускники юридичного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка та їхня роль в історії українського державотворення : збірник матеріалів Міжнародної наукової конференції (м. Львів, 24 березня 2023 р.) / І. Й. Бойко (голова редколегії), Ю. В. Олійник (відп. секр.). – Львів, 2023. – Вип. 3. – 252 с.

УДК 378.4.063.016:34(477.83-25)